

**E**N OF de palmezel van Hoegaarden – een houten sculptuur van Christus op een ezel – bijzonder is. In België zijn er nog welgeteld twee exemplaren. „De andere ezel komt uit een privéverzameling en werd geschonken aan de K.U.Leuven”, zegt de Hoegaardse burgemeester Frans Huon. „Bij de opsplitsing in een Vlaamse en een Waalse universiteit verhuisde hij naar Louvain-la-Neuve, waar hij nu in een museum staat.”

De ezel die tijdens de Hoegaardse processie rond de *cuype* van het dorp wordt gedragen, is trouwens een kopie. De echte blijft binnen, in de Sint-Gorgoniuskerk. „Een vraag van Monumentenzorg. Onze palmezel stamt uit het eerste kwart van de zestiende eeuw. Het zou zonde zijn mocht hij beschadigd raken.”

Toen het protestantisme oprukte, zijn veel palmezels vernietigd. „Toch vonden we in New York een palmezel uit Nürnberg”, aldus Frans Huon. „Wellicht namen katholieken hem mee toen ze naar Frankrijk vluchtten. Van daar moeten uitwijkelingen hem dan naar Amerika hebben overgebracht. Ook in Peru kwam er een terecht, vermoedelijk via Spaanse conquistadores.”

De New Yorkse palmezel is te zien – naast Zwitserse, Oostenrijkse, Duitse en Franse exemplaren – op de tentoonstelling naar aanleiding van het jubileum. „Sinds onze laatste tentoonstelling een kwart-eeuw geleden, toen we meenden dat er in heel Europa zeventien palmezels waren overgebleven, gingen de Hoegaardiërs naarstig op zoek. In kerken en musea, op vakantie of op zakenreis, in Europa en elders. En zie, ze vonden al een zestigtal sculpturen, vooral in Duitsland. Telkens een ezel opduikt, wil ik hem gezien hebben. Ik reis de wereld rond.”

## Trouwe apostel

Is de palmezel uniek, de processie is dat evenzeer. Al is dat ooit anders geweest. Frans Huon: „In 1631 werd het Genootschap van de XII Apostelen opgericht, maar de processie zelf moet ouder zijn. Zeker is dat de Hoegaardse bevolking aanknoopte bij een volksgewoonte die op dat ogenblik vrij algemeen verspreid was in West-Europa, maar vooral vaste voet kreeg in het Germaanse taalgebied. Er waren bijvoorbeeld bekende optochten in Brugge en Utrecht. Vandaag zijn er in Europa nog twee grote palmezelprocessies, al laat ik de traditie in kloostergemeenschappen dan even buiten beschouwing. Naast Hoegaarden is er een in Ammerschwihir, in de Elzas.”

Fascinerend is het apostelengenootschap, dat zowat de hoeder is van de Hoegaardse processie. Aan het hoofd van het genootschap staat de *mombaarvader*; de apostel die al het langst bij de 'club' is. „Aanvankelijk droegen de apostelen van het genootschap de palmezel zelf, maar later is die taak overgenomen door vier discipelen. Sindsdien stappen de apostelen achter de palmezel aan. De dag vóór palmzondag gaan ze in afzondering voor een omvangrijk



Frans Huon: 'Telkens een ezel opduikt, wil ik hem gezien hebben. Ik reis de wereld rond.' © Hugo Maris

# Land van palm en ezel

Michel Vermeersch

**Komende zondag, 9 april, trekt ze voor de driehonderdvijfenzeventigste keer uit, de palmezelprocessie van Hoegaarden. Een religieuze viering, want herdenking van Jezus' blijde intocht in Jeruzalem. Maar evenzeer een cultureel, historisch en volksfeest. Palmezels moet je in Europa tegenwoordig met een lantaarntje zoeken, en dat een heel dorp zich er rond schaart, is al helemaal uitzonderlijk.**

## Blijde intocht in Hoegaarden

ceremonieel met een viering en een avondmaal. Zo'n maal was vroeger allerm minst vanzelfsprekend, en het was dan ook een eer om in het genootschap te worden opgenomen. Eigenlijk is het dat nog steeds. Je blijft apostel tot je sterft, waarna je meestal wordt opgevolgd door een familielid.”

De discipelen worden soms gevonden onder de kleinzonen van apostelen, maar enkel ongehuwde mannen komen in aanmerking. „Al durven we daar soepel in zijn. Een discipel die trouwt, houdt zijn bevoorrechte positie graag nog even aan”, lacht Frans Huon.

Na de processie trekken kinderen het dorp in om de palm te verkopen die tijdens de eucharistieviering vóór de processie werd gewijd. Goede grond, daar in Hoegaarden? „Zowat elk gezin in ons dorp heeft buxuspalm in de tuin

staan, ja. En het zijn de grootouders die de palm knippen voor hun kleinkinderen, niet de ouders. De palm wordt aan een stok gehangen en tijdens de viering zo hoog mogelijk in de lucht gestoken, kwestie van zo stevig mogelijk te worden gewijd.”

## Eigen koers

Na de verkoopronde trekken de kinderen dan met het geld naar de kermis. Frans Huon: „Bij de collega's in Ammerschwihir wordt de palm niet verkocht, maar naar huis gebracht. Enkel de kinderen die een palmstok in de tuin hebben staan, krijgen eieren van de paasklokken.”

In ons land zijn de meeste palmprocessies verdwenen in de loop van de achttiende eeuw. Dat de

traditie in Hoegaarden standhield, is op zijn minst merkwaardig. Zelfs toen Jozef II de processies regelrecht verbod, bleef de gemeente haar eigen gang gaan. Frans Huon heeft zo zijn verklaring. „Hoegaarden was lang een Luikse enclave in het hertogdom Brabant, waardoor het een aantal vrijheden had. Ten tijde van de Franse Revolutie waren hier bijvoorbeeld 38 brouwerijen, simpelweg omdat er geen taksen werden geheven. We hadden ook veel sneller een hoop graanvelden, want elders moest het kolenwoud dienst blijven doen als jachtgebied voor de graaf. Gevolg: we hadden meer graan om bier te brouwen én het uit te voeren. We hebben dus een zelfstandige koers kunnen varen, en daardoor hebben ook tradities hier steeds goed gedijd.”

Dat ze dat nog steeds doen, blijkt uit het enthousiasme dat de palmezelprocessie opwekt bij uitgeweken Hoegaardiërs. „Voor hen is het een aanleiding om familie en roots op te zoeken. Je ziet het wel vaker gebeuren dat mensen een partner vinden en uitwijken. Maar als ze een jaar of veertig zijn, grijpen ze terug naar hun verleden. We noemen palmzondag in Hoegaarden niet toevallig de dag van de uitwijkelingen.”

Alle info over de festiviteiten via de website [www.palmprocessie.be](http://www.palmprocessie.be) of telefoon 016/76.81.86. De tentoonstelling loopt nog tot 30 april in het gemeentehuis en de kerk van Hoegaarden. Onder redactie van Luc Knapen en Patrick Valvekens verschijnt het boek *De palmezelprocessie. Een (on)bekend West-Europees fenomeen?*